No. 212. 1837

BREDASCHE COURANT.

Staat-, Letterkundig- en Wetenschappelijk

Nieuws- Blad.

Donderdag 7 September.

Frankrijk.

Parijs, den 4den September.

Het *Journal des Debats* spreekt heden, in een lang en vrij opmerkelijk betoog, het in omloop geweest zijnde gerucht tegen dat de regering voornemens zou zijn om een dagblad op te rigten, waarover zij het toezigt hebben en hetwelk zich in geene redeneringen over staatkundige onderwerpen inlaten zou, maar welks roeping zou zijn: » om daadzaken aan het licht te brengen, niemand te vleijen, een ieder regt te doen wedervaren en de staatkundige zedelijke wetenschappelijke en letterkundige opvoeding van Frankrijk te voltooijen." Het *Journal* verklaart, dat er nooit zulk een plan bij de regering bestaan heeft.

— De spaansche gezant, de heer *de Campuzzano*, heeft gisteren avond een zeer lang onderhoud met den minister van buitenlandsche zaken, over de gebeurtenissen van Pampeluna en Madrid, gehad.

— Rapporten van den generaal *Harispe*, bevelhebber van het fransche vreemden-legioen hebben, naar men zegt, gisteren tot een langdurigen kabinetsraad aanleiding gegeven.

De nieuwe pogingen, dezer dagen in deze hoofdstad aangewend, om dit vreemden legioen te reorganiseren, schijnen tot dus verre weder met den ongunstigsten uitslag te worden bekroond. Men zegt dat de kolonel *Dumenil*, welke hiermede belast is, zich naar de zuidelijke grenzen des Rijks zal begeven, om zijne pogingen aldaar voort te zetten.

— De regering heeft de drie volgende telegraphische depeches doen bekend maken. De eerste derzelve (die, even als de tweede, reeds eene vrij oude dagteekening draagt), bevat de officiele bevestiging van de nederlaag van den generaal *Buerens*:

» Bordeaux, 30 Augustus, des avonds.

» Den 24sten heeft de generaal *Buerens* in de omstreken van Herrera een ongelukkigen slag geleverd aan de geheele magt des Pretendenten, ten getale van 10,000 man en 500 paarden aldaar vereenigd. De overmagt heeft over den moed van de troepen der koningin gezegevierd, die, na een verlies van 1500 man, op Carinena hebben moeten terugtrekken. Het verlies aan den kant des vijands is aanzienlijk geweest.

» Den 26sten nog bezette de generaal *Buerens* Carinena; den 25sten was de generaal *Oraa* te Daroca aangekomen, tegen den vijand op trekkende.

» De generaal *Espartero* was den 22sten te Torelaguna, en begaf zich naar Buitrago."

» Bayonne, 31 Augustus, des middags.
(Uit Bordeaux door eenen koerier aangebragt.)

» *Uranga* heeft Penacerrada genomen. De karlisten hebben aldaar 560 gevangenen gemaakt en zich van vier stukken geschut, benevens van den aanwezigen krijgsvoorraad meester gemaakt.

» De generaal *Carondelet* heeft Vittoria verlaten om in Kastilie door te dringen.

» Te Pampeluna heerschte den 28sten nog dezelfde beroering."

» Bayonne, 2 September, op den middag.

» Volgens de berigten uit Pampeluna van den 30sten, hield de onderkoning [*Iriarte*] die stad ingesloten, met het oogmerk om de oproerlingen weder tot hunnen pligt te brengen. Alle de troepen, behalve het tirailleur-korps, maakten met hem gemeene zaak.

» *Espartero* is den 27sten met zijne troepen uit [de omstreken van] Madrid, naar Jadraque getrokken."

Het ministeriele ochtendblad, de twee eerste depeches mededeelende, laat daarop volgen: » Het eerste dezer telegraphische berigten bevestigt de nederlaag van den generaal *Buerens*, waarvan wij reeds de bijzonderheden mededeelden.

» De marsch van den generaal *Espartero* op Buitrago, bewijst dat hij zijne rigting naar het gebergte van Soria neemt, alwaar *Zariategui*, na Segovia verlaten te hebben, zich ophoudt, en welke streek het tooneel van eenen nieuwen karlistischen opstand geworden is.

» Penacerrada, waarvan de generaal der karlisten *Uranga* zich thans heeft meester gemaakt, ligt acht uren zuidelijk van Vittoria, ter halver wege tusschen die stad en Logrono. Het is een belangrijk punt, hetwelk de generaal *Cordova* had doen versterken om de gemeenschap te verzekeren tusschen die beide steden, welke de twee voorname stapelplaatsen des constitutionelen legers in de Baskische gewesten zijn.

» Het verlies van Penacerrada schijnt dat van onderscheidene andere versterkte punten na zich te moeten sleepen; of zal aanleiding geven dat zij, even als men dit in 1834 reeds gezien heeft, plotseling door de christinos verlaten worden.

» Ziet daar, wat het noodlottig gevolg moet wezen van de muiterij en de schanddaden des legers. Zoo de geheime clubs niet worden uitgeroeid en de soldaten niet aan den heilzamen dwang der krijgstucht worden onderworpen, zal men de grondwettige zaak, zonder door don *Carlos* te zijn verwonnen, en hoewel over magtiger middelen dan deze kunnende beschikken, zich door eigen handen zien ombrengen."

In een schrijven uit Bayonne van den 31sten vindt men mede de tijding van de inneming van Penacerrada bevestigd. Den 24sten is het vuur door *Uranga* tegen die stad geopend, en was het hem reeds dadelijk gelukt het geschut der belegerden te demonteren; den volgenden nacht was een nieuwe aanval op de plaats gedaan, die hare batterijen zooveel mogelijk had hersteld, maar zich ten gevolge van dezen hernieuwden aanval genoodzaakt had gezien te kapituleren. Men geeft in dit schrijven groote bedenkelijkheid te kennen, dat Trevino en ook Vittoria hetzelfde lot zal treffen, welke laatste plaats, zoo als het ministeriele ochtendblad insgelijks opmerkt, door de inneming van Penacerrada geheel voor den vijand open ligt.

Bijzondere berigten uit Pampeluna, van den 27sten des avonds, en dus van geene latere dagteekening dan die der bijzonderheden welke gisteren uit die plaats werden medegedeeld, spreken van het vermoorden van den gouverneur don *Martin Jose Iriarte*; het schijnt dat men hiermede bedoelt den kolonel *Iriarte*, die als onderkoning te Pampeluna het bevel voert; en daar de bovenstaande depeche, van jongeren datum, nog van dien legerbevelhebber, als in leven zijnde, gewaagt, kan men dit berigt veilig voor ongegrond houden. — Dezelfde berigten deelen nog vele bijzonderheden mede omtrent de in Pampeluna plaats gehad hebbende wandaden; daaruit verneemt men dat de generaal *Saarsfield*, toen hij door de oproerige tirailleurs op het raadhuis was gebragt, om ondervraagd te worden over beschuldigingen die men hem te laste legde, volstandig weigerde om voor deze vierschaar des oproers rekenschap van zijne handelingen te geven; hij had zich te paard naar het raadhuis begeven, en keerde ook weder te paard huiswaarts; op weg daarheen, losten de opstandelingen eenige schoten op hem, die hun doel niet bereikten; eene patrouille der nationale garde nam hem daarop in hare bescherming, en plaatste hem in derzelver midden, ten einde hem naar de plaats de Castillo (alwaar het bataillon der bezetting onder de wapenen stond) te geleiden; doch de oproerlingen vielen onder een woest geschreeuw op de patrouille aan, verspreidden dezelve en bragten den generaal om het leven. — De woningen van *Saarsfield* en *Mendivill* zijn, zoo men deze berigten gelooven mag, in puinhoopen verkeerd en de lijken dier officieren, op de plaats waar zij vermoord werden, naakt ten toon gesteld; het paard van *Saarsfield* heeft zelfs de woede der razenden niet kunnen ontgaan, die hem het lot zijns meesters hebben doen deelen.

— De berigten die men heden langs den gewonen weg uit Madrid heeft ontvangen, loopen tot den 27sten. Men leest daarin het volgende: » Het nieuwe ministerie zal, naar men zegt, er niet mede dralen, om meer openlijk op te treden; deszelfs staatkundige vrienden hebben het gerucht verbreid dat het er niet aan wanhoopt om de meerderheid in de cortes-vergadering voor zich te winnen.

» De koningin, vurig begeerende een einde aan de krijg gemaakt te zien, heeft, naar men verzekert, uit hare eigene geldmiddelen het edelmoedig aanbod van 30 millioen realen gedaan.

» Eindelijk zal *Espartero*, zoo men het algemeen gerucht gelooven mag, nu zijne troepen de gedeeltelijke betaling hunner soldij hebben erlangd, zich gereed maken om de omstreken der hoofdstad te verlaten en tegen den vijand op te rukken, op wien de nederlaag van *Buerens* gewroken moet worden.

» Er zijn onder de bevolking geruchten in omloop, die wel in algemeene bewoordingen, maar toch bepaald genoeg geuit worden, om de gemoederen in de grootste onrust te brengen. Men spreekt namelijk van een helsch ontwerp, door de partij van het afgetreden ministerie gevormd, om op eene bloedige wijze de voorname mannen der gematigde partij uit den weg te ruimen; reeds wordt er van lijsten gesproken, welke de namen der slagtoffers zouden bevatten, aan de opstelling van welke lijsten

sommige leden des afgetreden kabinets niet vreemd zouden zijn. De betrekking waarin, gelijk bekend is, de nieuwe minister van binnenlandsche zaken, don *Gonzales Alonzo*, met den heethoofdigen aanhang van *Arguelles* staat, deed tevens de vrees ontstaan, dat deze verfoeijelijke ontwerpen een maar al te zwakken weerstand bij het nieuwe kabinet zouden ontmoeten.

» De heer *Mendizabal*, die Madrid nog niet verlaten heeft, schijnt met opzigt tot zijne plannen van weder-optreding, nog meer op de geblekene stemming der provincien, dan op de geheime revolutionaire vereenigingen te rekenen. Die hoop schijnt geheel ijdel te zijn, daar men in de provincien nog de gewaarwordingen niet onderdrukt heeft, welke zijne bekende ordonnantie wegens de koopvaardij-vaart aldaar heeft opgewekt; men herinnert zich dat, ten gevolge van dit ministerieel besluit, alle wedijver van den spaanschen handel met dien van Gilbraltar ten eenenmale onmogelijk werd gemaakt."

De generaal *Seoane* heeft zich in de cortes-vergadering welke den 22sten te Madrid met gesloten deuren is gehouden, op eene allerhevigste wijze uitgelaten tegen de officieren van het leger, en onder anderen den voorslag gedaan om dezelven grootendeels door sergeanten en officieren der mobiele nationale garde te doen vervangen. Men verwachtte wel dat zijne waarlijk ongepaste uitvallen, niet onbeantwoord zouden blijven, en thans behelst ook werkelijk het Madridsche dagblad *el Mundo* den volgenden brief, door de officieren der koninklijke garde aan den redacteur van hetzelve gerigt:

« In de overtuiging dat het ministerie van den 15den Aug. 1836, de natie naar eenen afgrond voerde, hebben wij gemeend aan hetzelve onze ondersteuning te moeten onttrekken, niet door middel van oproer en schandaal, zoo als de heer *Seoane* valschelijk voorgeeft, maar door ons ontslag in te dienen, en onze onderhebbenden aan te raden om den legeraanvoerder te volgen: ziedaar de gebeurtenis welke door den generaal *Seoane* met den naam van janitsaren-opstand bestempeld wordt! En dit door den man die een zoo groote rol in den peruaanschen opstand gespeeld heeft, door de afzetting van zijn eerbiedwaardigen onder-koning *Pezuela*, en aldus aan Europa het verlies dier rijke oorden berokkende; — door den man, die naast hem gezeten is, welke de krijgstucht verwoest en de hoofdstad geschandvlekt heeft, die den moord van zijnen vriend, den dapperen *Canterac*, veroorzaakt heeft, en thans eere-teekenen op zijne borst draagt, niet op het veld van eer verdiend. Wij zijn door den generaal *Seoane* gelasterd, die, door de omwenteling van la Granja kapitein-generaal geworden, de straten der hoofdstad te paard heeft doorgereden aan de spits van het laagste gepeupel, dat van het bloedige drama van Hortaleza (de vermoording van den generaal *Quesada*) zwanger ging, een schanddaad die de generaal had kunnen voorkomen; en thans hoort men dien generaal den naam van oproerlingen geven aan officieren die hun ontslag hebben ingediend, om geen handlangers te zijn van een ministerie, dat tegen de belangen des volks inwerkte, dat uit een soldaten opstand geboren was, en welks optreding door de tranen der koningin, en den vuigen moord eens beroemden generaals gekenmerkt werd.

» De officieren der koninklijke garde, zegt hij, hebben hem niet verdedigd, toen zij hem door de bajonnetten zagen bedreigen; die ondankbare! hoe heeft hij zoo gemakkelijk kunnen vergeten, dat hij zijn leven aan een onzer spitsbroeders verschuldigd is! zoo hij door dien waardigen krijgsmakker niet was bijgestaan, zou hij thans den adem missen, waarvan hij zulk een slecht gebruik maakt! Gaf hij zelf wel eens bewijs van zulk eene edelaardige gehechtheid, toen het er op aankwam om den generaal *Quesada* te verdedigen. Neen, duizendvoudig zeggen wij neen: hij liet hem hulpeloos aan de genade zijner beulen over. Eeuwige schande, den generaal *Seoane*, die, getuige van dit snood bedrijf, niets beproefde om het leven van een dapperen generaal te redden! Toen hij ons van lafhartigheid beschuldigde, had hij zeker vergeten, dat alleen hij een lafaard kan genoemd worden, die altijd vaardig is om dengenen aan te randen, die zich niet kan verdedigen. — Dit zij genoeg om al het beleedigende aan te toonen dat er in de redevoering des generaals *Seoane* gelegen is; voor het overige eischen wij van hem eene schitterende genoegdoening in den boezem der cortes; en zoo hij ons die weigert, zullen wij hem op eene andere wijze weten te dwingen om ons regt te doen wedervaren."

Het dagblad el *Porvenir* meldt, dat de generaal *Rich* benoemd is, om *Mendez-Vigo* op te volgen als kapitein-generaal van Oud-Kastilie en bevelhebber over de divisie welke *Zariategui* vervolgt.

— Ter beurze van heden (den 5den) ging behalve in de binnenlandsche industriele ondernemingen weinig om. De notering was: 5 pCt. 110,80; 3 pCt. 79,20; Sp. Ard. 20, 20¼; Pas. 4½; Nap. rent. 96,95, 97; Rom. L. 100⅞, 101; Port. 3 pCt. 25¼.

Nederlanden.

BREDA, den 6den September.

Naar wij vernemen, heeft het Z. M. den koning van Pruissen behaagd aan onzen verdienstelijken landgenoot, den kapitein *J. G. W. Merkes*, van het wapen der genie, eenen kostbaren geheel met brillanten omzetten ring, van binnen versierd met het, mede in brillanten gevatte, naamcijfer des konings, ten geschenke te zenden, als een blijk van het welgevallen waarmede door Z. M. twee aan Hoogstdenzelve aangeboden exemplaren van de door dezen kundigen ingenieur loffelijk geschreven werken over de krijgsbouwkunst, waren ontvangen geworden.

— Te Hellevoetsluis zijn binnen gekomen, den 2den dezer, Zr. Ms. transportschip *Dordrecht*, kapt. luit. ter zee *Coops*, komende van Curaçao en Zr. Ms. stoomschip *Cerberus*, van den Helder; den 3den dezer, Zr. Ms. korvet *Hippomenes*, kapt. luit. *Mole* en de brik *Pegasus*, kapt. luit. *Boelen*, beiden van Texel.

— In de vorige week is bij den kerkeraad der Hervormde gemeente te Zwijnsdrecht ontvangen, een compleet en zeer zwaar zilveren stel voor doop- en nachtmaals-bediening, bestaande in doopbekken, 2 antieke schenkkannen, 4 bekers, 1 groote en 2 kleine schotels, alles fraai bewerkt en voorzien met jaargetal en naam van de legatrice, zijnde de op den 7den februarij ll. overleden vrouwe *Johanna Onderwater*, douairiere van wijlen den wel-ed. geb. heer *Pompe van Meerdervoort*, heer van Zwijnsdrecht.

— In de Javasche couranten tot den 6 Mei vindt men het volgend berigt, gedagteekend Batavia den 28 April:

» Uit de Preanger Regentschappen wordt gemeld, dat de brug over de rivier Tjisokkan, gelegen op den grooten postweg van Tjanjor naar Bandong, op den 18 dezer door eene zware overstrooming is weggespoeld. Men was juist bezig met aan de brug eene belangrijke reparatie te bewerkstelligen. Drie daaraan arbeidende werklieden waren vermist geraakt, en tot op de afzending van het berigt had men niets omtrent hun lot vernomen. Ook het grootste gedeelte der houtwerken, tot de reparatie benoodigd, en met veel moeite en kosten ter plaatse aangevoerd, is bij die gelegenheid verloren geraakt. In de stremming door dit ongeval in de passage te weeg gebragt, is voorloopig door het aanleggen van een veer voorzien. Bijna gelijktijdig is de groote brug over de rivier Tjitarum, gelegen aan den postweg tusschen de genoemde rivier Tjisokkan en Bandong, mede door eene overstrooming weggespoeld. Ook daar is de voor het oogenblik gestremde passage door spoedig aangebragte hulpmiddelen weder geopend geworden.

— Dezer dagen is aan de leden van de tweede kamer der Staten-Generaal toegezonden het in Mei jl., ingevolge art. 226 der grondwet, van regeringswege aan de Staten-Generaal gedane verslag omtrent den staat der hooge, middelbare en lagere scholen.

Wat de *Hooge scholen* aangaat, blijkt uit dat verslag, dat dezelve ook in den jare 1835, waarover hetzelve loopt, kunnen gezegd worden aan het doel te hebben beantwoord. Een aantal jongelieden vonden er ruime gelegenheid om zich voor hunne toekomstige bestemming, wetenschappelijk te vormen, en tevens hun verstand en hart te beschaven en te veredelen; terwijl meer dan één hoogleeraar ook door het uitgeven van geschriften nuttig was, en de uitbreiding der wetenschappen trachtte te bevorderen. Ook ontbrak het dit jaar niet aan het houden van voorlezingen, buiten en behalve die, welke bij het reglement zijn voorgeschreven. Respondeer- en disputeer-oefeningen werden voortgezet. Bekroonde prijsverhandelingen en onderscheidene akademische proefschriften droegen blijken van welbestededen tijd en grondig onderzoek. Het verstrekte der Hoogeschool te Leiden tot eer, ook Z. K. H. den zoon des Prinsen van Oranje, onder het getal harer kweekelingen te zien opgenomen. Van de studenten wordt gezegd, dat zij eene lofwaardige vlijt aan den dag hebben gelegd. Hun gedrag wordt almede met lof vermeld. Enkele uitzonderingen kunnen dit gunstig getuigenis niet verzwakken. De goede stemming van het aanzienlijkst gedeelte bleef zich in velerlei opzigten kenmerken, zoodat het vertrouwen der regering is bevestigd en versterkt, dat de studerende jongelingschap onzer hoogescholen zich door uitstekende hoedanigheden zal blijven onderscheiden, en dat de uitmuntende geest, welke haar vóór weinige jaren sprekende bewijzen deed geven van Vaderlandsliefde en verknochtheid aan alles, wat aan Nederland dierbaar is, nimmer zal ontaarden, maar veeleer bij opvolging en als bij overlevering worden voortgeplant en onderhouden, en zich, van de hoogescholen, door de geheele maatschappij zal verspreiden, en alzoo medewerken tot bestendiging van orde, rust, en algemeene welvaart. De akademische verzamelingen en inrigtingen voor het onderwijs, werden in goede orde onderhouden, ofschoon de eene meer, de andere minder, onder de bekrompenheid der subsidien, welke voor dit onderwerp worden toegestaan, moesten lijden. In weerwil dezer bekrompenheid van middelen, zijn er sommige verzamelingen of inrigtingen, omtrent welke gunstige berigten zijn ingekomen. Zoo meldt men van de hoogeschool te Leiden, dat de kruidtuin, onder bestuur van den hoogleeraar *Reinward*, niet slechts bij voortduring goed in stand is gehouden, maar ook in de laatste jaren aanmerkelijk verbeterd en met een grooter aantal van gewassen vermeerderd en verfraaid is, weshalve aan het doel dezer inrigting wordt voldaan, om, namelijk, het kruidkundig onderwijs door een groot aantal van voorbeelden op te helderen, de groote verscheidenheid van het plantenrijk en het verband der verschillende vormen aanschouwelijk te maken, en de meest nuttige en merkwaardige gewassen te doen kennen. Verscheidene gunstige omstandigheden hebben tot den tegenwoordigen bloei van den akademischen tuin bijgedragen, en zulks, niettegenstaande de voor denzelven verstrekte subsidien in de laatste jaren niet gedoogd hebben daaruit eenigen aankoop, hoe ook genaamd, van gewassen te doen. Vooreerst moeten in dezen, met erkentelijkheid, de aanzienlijke bijdragen geroemd worden, die de hortus academicus, zoo wel onbepaald als bij ruiling, ontvangt uit de in- en buitenlandsche verzamelingen, met welker eigenaren of bestuurderen gedurige betrekkingen worden onderhouden. Aan de goede en onafgebroken zorg van den hortulanus en deszelfs zoon, die zich eene meerdere ondervinding tot het verbeteren der kultuur steeds tracht ten nutte te maken, moet almede de goede instandhouding van den akademischen kruidtuin worden toegekend, terwijl lust voor de studie der kruidkunde steeds meer bij de studerende jongelingen ingang vindt. Getuige hiervan, is het steeds toenemend

getal der studenten, die de kruidkundige lessen onafgebroken bijwonen en zich door vlijtig bezoeken van den hortus de verzameling aldaar tot hun meeste voordeel trachten ten nutte te maken. Met veel voldoening wordt uit Groningen vermeld den staat waarin de oeconomische tuin, onder het bestuur van den hoogleeraar *van Hall*, zich bevindt, en der daarin gevonden wordende verzameling van tot den landbouw betrekkelijke gewassen, welke nergens elders in ons Vaderland alzoo bestaat. Het kabinet voor de landhuishoudkunde te Leiden is van vele voorwerpen voorzien, als daar zijn: 509 stuks werktuigen, 1250 verschillende houtsoorten 1878 verscheidene zaden en 500 produkten van den landbouw, behalve eenige platen, welke planten, vruchten of dieren voorstellen. — Het ontleedkundig kabinet te Leiden staat op eenen hoogen trap van voortreffelijkheid en orde.

Het archaeologische museum, te Leiden gevestigd, eene verzameling welke meer en meer de aandacht, ook van vreemdelingen, tot zich trekt, werd tot dus verre op eene hoogst gebrekkige wijze bewaard, gedeeltelijk in een gebouw palende aan het museum van natuurlijke historie, gedeeltelijk in eene schuur of loods, nabij den kruidtuin. Gelukkiglijk heeft zich eene gelegenheid voorgedaan, om voor het archaeologisch museum een geschikt lokaal te vinden. Zoodra dit gebouw voor het oogmerk zal zijn ingerigt, en de voorwerpen naar den eisch der zake zullen zijn geplaatst, zal de belangrijkheid van dit aanzienlijk museum meer en meer in het oog vallen; maar zal ook, wat meer zegt, dan eerst daarvan dat nut kunnen worden getrokken, hetwelk dergelijke verzameling voor de bevordering van geschied- en oudheidkundige kennis, voor de vorming van den smaak, en voor de opscherping van den kunstzin bij de beoefenaars der beeldende kunsten en bij de beschaafde klasse van ingezetenen, zal kunnen opleveren.

Het penning- en muntkabinet der Leidsche hoogeschool was vroeger met de boekerij derzelve, later met het kabinet van archaeologie vereenigd. Van tijd tot tijd door geschenken van onderscheidene personen tot stand gebragt en vermeerderd, werd het laatstelijk bijzonder verrijkt door de uiterste wilsbeschikking van den hoogleeraar *Reuvens*, die daaraan zijne eigene munt- en penning-verzameling vermaakte. Het kabinet van pleisterbeelden en de preuven-verzameling te Leiden verkeeren bij voortduring in eenen voldoenden staat. De hoogeschool te Utrecht ondervond geen gering bewijs der belangstelling van de Staten van dat gewest en van het stedelijk bestuur, door de aanzienlijke bijdragen, welke, vooral van stadswege, worden versterkt, om met ondersteuning van het Rijk, en ten gevolge van de voorstellen der regering, ten behoeve der hoogeschool aan te koopen, de belangrijke verzameling van mathematische waspraeparaten, vervaardigd en nagelaten door wijlen den kundigen Professor *Petrus Koning*.

Een en ander doet over het geheel gunstige uitkomsten kennen, en levert redenen van tevredenheid op. Voornamelijk schijnen, wordt in het verslag gezegd, de hoogescholen te kampen te hebben met bezwaren, welke uit gemis van de noodige fondsen ontstaan, waardoor niet wel in alle behoeften kan worden voorzien. De noodzakelijkheid om te bezuinigen ook in de posten voor het onderwijs, waarop telkenmale van de zijde der Staten-Generaal is aangedrongen, maakt het niet wel doenlijk die bezwaren uit den weg te ruimen. De zaak zelve heeft de aandacht der regering in 1835 bezig gehouden. Het verslag over 1836 zal behelzen wat in verband daarmede is geschied. Uit eene vergelijkende opgave van het getal der aan de hooge scholen ingeschreven studenten in 1834 en 1835, blijkt, dat op 1°. November 1834, dat getal 1597 heeft beloopen en op 1°. November 1835 1527, als 771 te Leiden, 491 te Utrecht, en 265 te Groningen.

Nopens de *Latijnsche Scholen* wordt, onder anderen, te kennen gegeven, dat bij de beschouwing van den staat van het onderwijs op dezelve in het oog te houden is, dat hetzelve ten hoofddoel heeft, om voor het akademisch onderwijs voor te bereiden. Van dit gezigtpunt uitgaande, kan men van die inrigtingen getuigen, dat zij over het algemeen aan dat doel beantwoorden. Terwijl, bij voorbeeld het taalkundig onderrigt in het grieksch en het latijn streng wordt vastgehouden, worden op de hoogere klassen in het bijzonder, de oude klassieke schrijvers ook tevens zaakkundig toegelicht, worden er de leerlingen geoefend om het gehoorde en gelezene door aanteekeningen te bewaren, alsmede om het latijn zuiver te schrijven. In sommige scholen worden de kweekelingen ook geoefend in het vlug en zuiver latijn spreken, waartoe in het bijzonder de behandeling der letterkundige geschiedenis van de grieken en de romeinen, mitsgaders die der romeinsche oudheidkunde, geschikte gelegenheid aanbiedt. Te regt wordt de oude geschiedenis met de oude aardrijkskunde vereenigd, daar als hoofdzaak beschouwd; derzelver kennis staat in naauw verband met de beoefening der oude letteren. Maar de akademische lessen omvatten de algemeene geschiedenis in haar geheel en uit dien hoofde reeds behoort het onderwijs derzelve op de latijnsche scholen geen gedeelte van dezelve achterwege te laten, terwijl buitendien de kennis der algemeene geschiedenis voor den beschaafden stand onmisbaar is. Er is dan ook een aantal latijnsche scholen, waar dezelve gedurende den vijfjarigen cursus geheel wordt afgehandeld; doch er zijn er ook nog, waar men zich binnen de grenzen der oude geschiedenis beperkt. Het wiskundig onderwijs, hetwelk te voren op eenige scholen nog achterlijk was, nadert van lieverlede de vereischte hoogte. Er zijn er waar hetzelve nog hooger opgevoerd wordt. Om verder aan bovengemeld doel dezer instellingen te voldoen, zijn eenige rectoren, met grond, van oordeel, dat zij hunne kweekelingen moeten gewennen om zelfstandig te werken. Aan de hooge scholen toch missen deze de leiding, welke zij op de latijnsche scholen gewoonlijk slechts te volgen hebben; zij staan daar op zich zelven en moesten menigwerf verlegen zijn, hoe zij het in het studeren zullen aanleggen. De evenbedoelde rectoren laten derhalve de kweekelingen, althans in het laatste jaar, meer op hun zelven werken, hen daarbij wel gade slaande, doch zonder zulks te doen blijken, dan in het geval dat er teregtwijzing noodig is. Deze handelwijze verdiende door alle rectoren in acht genomen te worden. Hoezeer nu meergemeld hoofddoel der latijnsche scholen uit het oog wordt verloren, is men bij eenige dier inrigtingen nogtans van oordeel dat met hetzelve, als nevendoel, behoort verbonden te worden eene meer algemeene beschaving, zoodanige namelijk als niet behoorde te ontbreken bij jonge lieden, van den stand dergenen, die voor het akademisch onderwijs bestemd zijn. Daartoe rekent men de kennis der hedendaagsche talen, met name het fransch, engelsch en hoogduitsch, te behooren. Uit dien hoofde is bij de zoo even bedoelde gestichten de gelegenheid geopend voor het verkrijgen van onderwijs in die talen. Het getal latijnsche scholen is in 1835 met één vermeerderd geworden, zijnde in de stad Goes eene vroeger bestaan hebbende hersteld. Het getal leerlingen, hetwelk in de drie vorige jaren over het algemeen was afgenomen, is niet alleen niet verder verminderd, maar is weder eenigzins toegenomen. Het blijkt toch uit een, bij het verslag gevoegden vergelijkenden staat, dat het getal leerlingen der latijnsche scholen in 1831, heeft beloopen 1315, in 1832 1295, in 1833, 1225, in 1834, 1245 en in 1835 1255.

Betrekkelijk de *lagere scholen* wordt in het verslag gezegd, dat het jaar 1835, zich, evenmin als de laatst voorgaande jaren, door nieuwe verordeningen of maatregelen van grooten omvang gekenmerkt heeft. Het lager onderwijs bleef niettemin een voorwerp uitmaken der bijzondere zorgen van de regering, en voor zoo verre de tijd en omstandigheden zulks toelieten, is zij blijven voortgaan aan de verbetering en de uitbreiding van het lager schoolwezen bevorderlijk te zijn. Uit eene opgave, bij het verslag gevoegd, betrekkelijk het getal der gewone lagere scholen, aanwezig binnen elke provincie, en het aantal leerlingen, die op dezelve onderwijs hebben genoten, blijkt, dat het gezamenlijk aantal scholen in 1835 heeft bedragen 2832 en dat der leerlingen 304,459, als: 173,578 jongens en 130,881 meisjes. Van deze 2832 scholen, waren er 2190 gemeentelijke openbare scholen, met 256,035 leerlingen; 136 bijzondere scholen ten koste van godshuizen, armbesturen of genootschappen, met 16,861 leerlingen; 506 bijzondere scholen voor rekening van particuliere personen, en 31,563 leerlingen. — In Noord-Braband waren er in 1835 alzoo 343 scholen en 37,743 leerlingen; Gelderland 334 scholen en 39,104 leerlingen; Noord-Holland 459 scholen en 45,428 leerlingen; Zuid-Holland 427 scholen en 48,152 leerlingen; Zeeland 165 scholen en 17,603 leerlingen; Utrecht 141 scholen en 16,822 leerlingen; Vriesland 341 scholen en 34,094 leerlingen; Overijssel 226 scholen en 29,828 leerlingen: Groningen 243 scholen en 24,395 leerlingen; en Drenthe 153 scholen en 11,250 leerlingen. Het blijkt alzoo, dat dit getal merkbaar is vermeerderd, zijnde de gewone lagere scholen in de maand Januarij 1826, bij eene bevolking van 2,285,663, bezocht geworden door 246,998 leerlingen; terwijl in 1835, bij eene tot 2,528,387 geklommen bevolking, het aantal scholieren, die gedurende dat jaar, voor langeren of korteren tijd, onderwijs genoten, heeft bedragen 304,459.

Uit eene opgave van het aantal kostscholen en van kost- en dagscholen, aanwezig binnen elke provincie, blijkt, dat er 46 kostscholen voor jongens, 14 voor meisjes, 81 dag- en kostscholen voor jongens en 144 voor meisjes, te zamen 255 scholen, zijn. Van dat getal bevinden zich in Noord-Braband 42, Gelderland 39, Noord-Holland 93, Zuid-Holland 32, Zeeland 6, Utrecht 25, Vriesland 6, Overijssel 5, Groningen 5, en Drenthe 4. Deze scholen behooren echter tot het hierboven opgegeven getal gewone lagere scholen. Eene derde opgave duidt de gesteldheid aan van de gemeentelijke schoollokalen in de verschillende provincien. Daaruit blijkt, dat er 1379 schoollokalen in werkelijk goeden staat zijn, 495 die vrij goed kunnen worden genoemd en door eenige verbetering in behoorlijken staat zijn te brengen, en 318 die nog slecht zijn en waarvoor geheel nieuwe behooren te worden aangebouwd. Die opgave strekt ten bewijze, dat verre weg de meeste gemeenten bereids in het bezit van wel ingerigte schoollokalen zijn, maar daaruit blijkt echter te gelijker tijd, dat voor dit materiele belang van het onderwijs bij voortduring nog aanzienlijke opofferingen vereischt worden.

Uit eene vierde opgave blijkt, dat er gedurende het schooljaar, 1835 – 1836, zijn afgegeven 202 akten van algemeene toelating als schoolonderwijzer van den 4den rang, 188 van den 3den rang, 105 van den 2den rang en 3 van den 1sten rang, 50 akten als schoolonderwijzeressen, en 39 akten als huis-onderwijzer. De begeerte, om in den onderwijzersstand te worden opgenomen, was alzoo niet minder groot dan in vroegere jaren.

Eindelijk blijkt, uit eene vijfde opgave, dat er in ons rijk 210 vereenigingen van onderwijzers, of onderwijzers-gezelschappen, bestaan, 2515 leden tellende, als in Noord-Braband 27 gezelschappen en 354 leden; Gelderland 21 en 230; Noord Holland 23 en 287; Zuid Holland 24 en 303; Zeeland 17 en 146; Utrecht 6 en 101; Vriesland 26 en 362; Overijssel 23 en 313; Groningen 27 en 312, Drenthe 6 en 107. Deze opgave levert het bewijs op, wanneer men vroegere van dien aard daarbij vergelijkt, dat de onderwijzers-gezelschappen niet alleen overal in stand blijven, maar zelfs in getal en in talrijkheid van leden zijn toegenomen.

(Uit hoofde van derzelfs uitgebreidheid, moeten wij het *vervolg* en *slot* van dit uittreksel uit het jaarlijksch overzigt van den toestand van het openbaar onderwijs in Nederland, alsmede onze gewone *Letterkundige, en wetenschappelijke nieuwstijdingen*, tot een volgend nommer uitstellen. De heden ontvangen duitsche berigten, waaraan wij evenmin eene plaats hebben kunnen inruimen, behelzen geen nieuws van aanbelang.)

Ter Antwerpsche beurs van gisteren (5 *September*) waren genoteerd: Belg. 101⅝; O. Met. 104¾; Sp. Ardoin 18⅜, ¼; Diff. 7; Nap. 90¼; B. Tavolière 57; Sicil. 90⅞; Rom. L. 100; dito Cert. te Antw. 97⅝; Braz. 86.

G R A A N M A R K T

TE AMSTERDAM.

Van Maandag 4 September.

TARWE. — In een doen met redelijken handel: 131 pd. puike witb. Pools. *f* 312; - 125 pd. o. b. dito *f* 243; - 126 pd. mind. dito *f* 235; - 127 pd. j. Rijn *f* 225; - 131 pd. o. Gron. *f* 220; - 125 pd. j. roodb. Koningsb. *f* 225; - 125 pd. Norder *f* 195; - 129 pd. o. Vr. *f* 220; - 122 pd. j. Eijder *f* 190; - 127 pd. Zeeuws. *f* 216; - 124 pd. d°. 195.

ROGGE. — Als voren: 128 pd. n. Zeeuws. *f* 175; - 125 pd. n. Pruiss. *f* 154; - 125 pd. j. Rijn *f* 149; - 118 pd. n. Drentsche *f* 150; - 127 pd. n. Overijss. *f* 159.

GARST. — Niets in omgegaan.

HAVER. — Ruim prijshoudend: 87,88,89,90 pd. dikke *f* 87,88, 91,92; - 88 pd. fijne *f* 91; - 73 pd. n. Noord-Holl. Voer *f* 80.

ZAADMARKT.

KOOLZAAD. — 1 £ lager; Eijerl. 45,46 £; Betuwsch *f* 44 £.

LIJNZAAD. — Prijshoudend: 111 pd. Konings. *f* 230; - 107,108 pd. Rigasch *f* 240.

RAAPOLIE. — Op de gebleven prijzen van vorigen marktdag in een doen: per 6/w. *f* 33; vlieg. *f* 32¼ à 32; Oct. en Nov. 31¾; December 31.

LIJNOLIE. — Per 6/w. *f* 29; vliegend *f* 28.

HENNIPOLIE. — Per 6/w. *f* 33; vliegend *f* 32.

RAAPKOEKEN. — *f* 47 à 55.

LIJNKOEKEN. — *f* 7½ à 8¼.

Ter AMSTERDAMSCHE BEURS van gisteren (5 *September*) werden de volgende fondsen verhandeld: Werkel. Schuld 2½ pCt. 52⅛, $\frac{3}{16}$; dito 5 pCt. 100⅜, $\frac{7}{16}$, ½; Kansb. *f* 22$\frac{3}{16}$, ¼; Amort.-Synd. 4½ pCt. 95¾, ⅞, $\frac{15}{16}$; dito 3½ pCt. 75⅝, ¾; Handelm. 159¼, 158¾, 159¼; Oost-Indie 5 pCt. 88$\frac{7}{16}$, ½, ⅝; Ard. van 85 £ 18$\frac{5}{16}$; Goh. 19¼; 5 pCt. Rusn. 98.

Te Huur terstond, eene wel onlangs, goedloopend water gelegene LEERLOOIJERIJ, bestaande uit 24 Looikuipen, 5 Kalkkuipen, twee Werkhuizen met Droog- en Pakzolders, Pompen, Tardransen en verdere gerieven, staande te *'s Hertogenbosch*, in de Vughterstraat, achter de Huizinge *de Klimmende Bokken*, gequoteerd H. N°. 283, en uitgang hebbende in genoemde Straat en Kuiperswal. Dezelve kan in twee deelen worden gescheiden, die ook ieder afzonderlijk zijn te bekomen. Te bevragen bij de Uitgevers dezes, onder Lett. G., mits Brieven *franco*.

Op. geschikte voorwaarden wordt te *BAVEL* uit de Hand te Koop aangeboden:

Een hecht sterk nieuw getimmerd aanzienlijk GEBOUW, gelegen ¼ uur van de Stad *Breda*, voorzien van 2 Boven- en 5 Beneden-Kamers, met Keuken, Kelder en STALLINGEN en een besten TUIN, beplant met vele Fruitboomen, benevens nog een WONING annex. Te bevragen bij den Eerw. Heer P. J. VAN GILS, Pastoor te *Bavel*.

STOOMBOOTEN
WILLEM DE EERSTE en
KONINGIN DER NEDERLANDEN.

Varende in het Beurt-veer tusschen NIJMEGEN en ROTTERDAM, vice versa.

Van NIJMEGEN naar ROTTERDAM en 's HAGE, alle dagen, 's morgens ten 7 ure, en [illegible]

Van ROTTERDAM naar NIJMEGEN, alle dagen, 's morgens ten 6 ure.

Nadere informatien worden gegeven te Nijmegen ten Kantore der Onderneming aan de Waal, te Tiel bij [illegible]; te Bommel bij C. VAN DRIEL; te Gorcum bij L. DE BRUIN; te Dordrecht bij C. SMITS aan den Rietdijk; te Rotterdam bij N. SPRUIJT; te Delft bij de Erven RODENBURG, en te 's Hage bij STAAS.

STOOM-JAGT
PRINSES MARIANNE.
van MIDDELBURG naar ROTTERDAM,

September 1837.

Van MIDDELBURG.				Van ROTTERDAM.			
Vrijdag	8,	's morg.	5 uur.	Zaturdag	9,	's morg.	11½ uur.
Zondag	10,	»	7½ »	Maandag	11,	»	3 »

STOOMPAKET-VAART
TUSSCHEN
ROTTERDAM EN LONDEN.

De Stoompaketten der General Steam Navigation Company, in dienst van het General Post-Office te *Londen*, vertrekken van *Rotterdam*.

Zaturdag 9 September des morgens ten 7 ure.
Woensdag 13 [illegible]

Nadere inlichtingen te bekomen bij de Agenten { W. SMITH & Co. en P. A. VAN ES.

STOOMPAKET-VAART
TUSSCHEN
ROTTERDAM EN HAVRE.

De prachtige nieuwe en zeer snelvarende Stoompaket *ROTTERDAM*, groot circa 500 Tonnen, met machines van lage drukking van 160 paardenkracht, doende den overtogt gemeenlijk in 18 tot 22 uren, zal vertrekken:

Van Havre

Den 10den, 20sten en laatsten van iedere maand.

Van Rotterdam

Vrijdag 15 September, des morgens ten 11 ure.
Maandag 25 » » » » 8 »

Nadere inlichtingen bij de Agenten { W. SMITH & Co., te *Rotterdam*. ALBRECHT & Co., te *Havre*.

Door BROESE & COMP., te *Breda*, zijn de volgende WERKEN, ten dienste van het onderwijs, uitgegeven:

Leerboek der Aardrijkskunde, ten dienste van hen die zich tot de lessen bij de Koninklijke Militaire Akademie voorbereiden, door A. A. VAN HEUSDEN, Leeraar in de Neder[illegible] enz., aan de K. M. Akademie.

Schets der Algemeene Geschiedenis en van die des Vaderlands, ten dienste vooral der Adspiranten tot Kadets bij de Koninklijke Militaire Akademie. Derde druk, door J. BOSSCHA, Lid van het Koninklijke Nederlandsche Instituut, Hoogleeraar aan de Koninklijke Militaire Akademie, enz. 3de druk.

In het geachte Maandwerk *Nieuwe Bijdragen ter bevordering van het Onderwijs en de Opvoeding*, voor November 1831, leest men over dit werk het volgende: » Ons is geen beknopter handleiding tot de » Algemeene en Vaderlandsche Geschiedenis bekend, welke wij aan » de Onderwijzers, die zich tot het verkrijgen van den [illegible] en rang » willen voorbereiden, noch ook aan de hoofden van kostscholen » die eenen geschikten leiddraad voor hun onderwijs der geschiedenis » verlangen, met meer ruimte, dan het zoo even aangekondigde » werk, zouden durven aanbevelen."

G. DONNSTIFFEN, *Handboek der Algemeene Geschiedenis*, bevattende: 1e deel Geschiedenis der Oostersche Volken, 2e deel Grieken, 3e deel Romeinen, 4e deel Middeleeuwen, 5e deel, in 2 stukken, Nieuwe Geschiedenis.

———— *Handleiding tot de Algemeene Geschiedenis*, voor het onderwijs in de Gymnasien. 3 stukken, in dezelfde volgorde als het handboek.

Verzameling van Voorbeelden, Formulen en Vraagstukken uit de Letterrekening en Stelkunst van MEIER HIRSCH. Uit het Hoogduitsch vertaald door G. RAMAKERS. In een deel compleet.

Voor de hooge verdiensten van dit werk, hetwelk eene volledige verzameling van Voorbeelden, Vergelijkingen en Vraagstukken met regt mag genoemd worden, pleit, dat er reeds vier Hoogduitsche uitgaven van bestaan, en dat hetzelve tevens zoowel in het Engelsch als in het Fransch is vertaald geworden.

Verzameling van uitgewerkte Voorstellen en [illegible] *betreffende de Stel- en Meetkunst*, [illegible] deelen, ieder deel omstreeks 250 pag. [illegible]

Iets over den Cirkel, [illegible] behelzende onder anderen:

Iets over het theorema van COTES en van DE MOIVRE, over de bepaling eens cirkels door punten, raaklijnen en rakende cirkel, de merkelijke, zuiver meetkunstige oplossing van een, anders vrij moeijelijk, vraagstuk door OTTAJANO, eenen 17jarigen jongeling, en vele merkwaardige vraagstukken meer, welke op den cirkel betrekking hebben. Met eene plaat.

Vervolg op de Beginselen der Hoogere Meetkunst, bevattende de theorie der gebogene oppervlakten en kromme lijnen van dubbele kromming. [illegible] voor de hoogere meetkunst, door J. [illegible] math. et phil. [illegible]

Te Breda bij BROESE EN COMP, Boekdrukkers en Boekverkoopers.